

СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕС ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Суровов О. А., Бондар Т. С., Коваль С. С.*
Харківська гуманітарно-педагогічна академія
*Харківська державна академія фізичної культури

Анотація. Розглянуто результати соціологічного дослідження серед студентів факультетів фізичного виховання вищих педагогічних навчальних закладів. Виявлено, що у вищих навчальних закладах педагогічного спрямування існують соціально-педагогічні передумови для впровадження інтерактивних форм навчання. Переважна більшість студентів бажає брати участь у такій навчальній роботі, що забезпечуватиме активізацію пізнавального процесу.

Ключові слова: студенти, інтерактивні методики, форми, передумови, суб'єкт-суб'єктне навчання.

Аннотация. Суровов О. А., Бондар Т. С., Коваль С. С. Социально-педагогические предпосылки внедрения интерактивных технологий обучения в процесс профессиональной подготовки учителей физической культуры. Рассмотрены результаты социологического исследования среди студентов факультетов физического воспитания высших педагогических учебных заведений. Выявлено, что в высших учебных заведениях педагогической направленности существуют объективные социально-педагогические предпосылки для внедрения интерактивных форм обучения. Подавляющее большинство студентов желают принимать участие в такой учебной работе, что будет обеспечивать активизацию познавательного процесса.

Ключевые слова: студенты, интерактивные методики, формы, предпосылки, субъект-субъектное обучение.

Abstract. Suruvov O., Bondar T., Koval S. Social and educational background introduction of interactive learning technologies in the process of training teachers of physical culture. The results of the survey among students of physical education higher educational institutions. Revealed that in higher education teaching orientation there are objective social and educational conditions for the introduction of interactive forms of learning. The vast majority of students wish to take part in this study, the activation of which will provide a cognitive process.

Key words: students interactive techniques, forms, conditions, subject-subject teaching.

Актуальність теми. Сучасний стан фізичного виховання в Україні характеризується, з одного боку, постійним оновленням його змісту, форм та засобів, про що свідчить постійне вдосконалення навчальних програм та нормативних актів (Концепція загальнодержавної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на 2012–2016 рр. (розпорядження Кабінету Міністрів України від 31.08.2011 р. № 828-р), нова редакція Закону України «Про фізичну культуру та спорт» (ред. 2010 р.). З іншого боку, фізичне виховання відзначається зниженням його ефективності. Що засвідчується тенденцією зниження рівня здоров'я населення.

На думку М. Булатової (2004), М. Дутчака (2007), В. Неділько (2010), В. Платонова (2006), І. Тихомірової (2007), основною причиною вказаного є недооцінка у суспільстві провідної ролі здорового способу життя (ЗСЖ) у процесі формування здоров'я людини, зокрема такої значної складової ЗСЖ, як рухова активність. Як відображення описаного соціального становища, у загальноосвітніх навчальних закладах сьогодення спостерігається низька ефективність традиційної системи фізичного виховання, спрямованої на підвищення стану фізичної підготовленості учнів.

З точки зору таких вчених, як Г. Апанасенко, 2011; Ю. Васюков, 2009; М. Віленський, 2006; В. Видрин, 1992; Л. Іванова, 2010; Л. Лубишева, 1992, 1998; Л. Матвеев, 2005; В. Столяров, 2006; В. Сутула, 2010, покращити ситуацію може синхронізація мети сучасної системи шкільного фізичного виховання, а саме формування здоров'я та особистісної фізичної куль-

тури, з його змістом – тобто, «виховання тілесного через духовне» (П. Лесгафт). Саме тому, на їх думку, змінюються навчальні програми, переорієнтовуючись з освітньо-спортивного напрямку на компетентнісно-діяльнісний (О. Хуторський, 2002; І. Зимня, 2003).

Напрямами вирішення вказаного завдання, на думку В. Давидова (2006), В. Загвязінського (2006), В. Краєвського (2007) [2; 3; 5], є інноваційний характер підготовки кваліфікованих педагогічних кадрів, конкурентоспроможних на ринку праці, здатних до творчості, самостійності, професійного саморозвитку, освоєння та впровадження наукоємних та інформаційних технологій.

Відповідно до вказаного вище, актуальною є проблема підготовки таких спеціалістів шкільної фізичної культури, які б були у змозі використовувати свій особистісний потенціал та активно пізнавати оточуючий світ. Дана фахова підготовка повинна ґрунтуватися на використанні інтерактивних методів та технологій навчання (В. Євдокимов, І. Прокопенко, 2008), бо основним завданням цих методів є підвищення рівня пізнавальної активності студентів. Однак у спеціальній науково-методичній літературі цьому питанню приділяється недостатньо уваги, що й зумовило вибір теми дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано у рамках НДР Харківської гуманітарно-педагогічної академії та Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2011–2015 рр. з теми 1.3 «Парадигма здорового способу життя в дискурсах фізичного виховання і спорту». Номер державної

реєстрації: 0111U001716.

Мета дослідження: виявлення соціально-педагогічних передумов упровадження інтерактивних технологій навчання у процес фахової підготовки вчителів фізичної культури.

Методика дослідження. З метою виконання завдань дослідження, було проведено соціологічне опитування серед 442 студентів факультетів фізичного виховання вищих педагогічних навчальних закладів. Погрішність результатів становить 3 % для конкретної події при 95%-му рівні довіри.

Результати дослідження та їх обговорення. Як засвідчує аналіз фахової науково-методичної літератури, специфічними рисами фізичного виховання є його природність та нерозривність з життям, тобто фізичне виховання носить прикладний характер. Зрозуміло, що у сучасності, а саме в умовах постійної зміни інформаційного простору, розширення можливостей фізкультурного дозвілля, зміни інтересів та зниженні інтересу підростаючого покоління до важкого спортивного тренування, доволі частої трансформації мети шкільного фізичного виховання актуальною проблемою є підготовка таких вчителів фізичної культури, які б характеризувалися творчістю, комунікативністю, гнучким творчим мисленням, умінням адаптуватися до любой складної робочої ситуації, тобто характеризувалися певними фаховими компетенціями [6; 7].

На думку дослідників В. Безпалько, В. Загвязинського, І. Зимньої, О. Хуторського [1; 3–5], вирішувати такі завдання можливо за рахунок включення студентів у діалогове навчання, тобто застосовувати в навчальному процесі інтерактивні технології. Однак на даному етапі використання інтерактивних методів та технологій у процесі підготовки спеціалістів за напрямком «Фізичне виховання» є недостатньо вивченим.

З метою дослідження вказаних аспектів, упродовж 2009–2011 рр. нами було проведено спеціальне опитування студентів трьох вищих навчальних закладів м. Харкова, які готують вчителів фізичної культури, а саме: Харківської гуманітарно-педагогічної академії, Харківської академії фізичної культури, Харківського національного педагогічного університету ім. Г. С. Сковороди.

У процесі дослідження використовувалася анкета закритого типу, яка містила питання, пов'язані з використанням викладачами у навчальному процесі інтерактивних методів. Результати узагальнювалися у таблицю.

Аналіз матеріалів, представлених у таблиці, засвідчив, що переважна більшість опитаних респондентів вважає, що між викладачами та студентською аудиторією встановлено достатньо щільний контакт. Це підтверджується тим, що 89,7 % студентів ХГПА, 72,8 % – ХНПУ та 74,6 % – ХДАФК указують на те, що викладачі враховують їх точку зору при проведенні занять. Також це підтверджується й тим, що, у середньому, 77,3 % студентів вважають, що викладачі дозволяють їм використовувати під час опанування навчальним матеріалом власний життєвий досвід.

Аналіз опитування також засвідчив, що переважна більшість студентів (78,3 % – ХГПА, 68,8 % – ХНПУ та 77,2 % – ХДАФК) мають думку, що вони є достатньо активними під час навчання. При цьому викладачі підтримують їх ініціативність та активність (у серед-

ньому, 77,1 %) та заохочують до творчого вирішення поставлених навчальних цілей та завдань (у середньому – 66,4 %). Зауважуємо, що розбіжності у відповідях у розрізі ВНЗ знаходяться у межах статистичної помилки ($p < 0,05$), відповідно результати опитування можна вважати достовірно рівними.

Отже, на підставі даного аналізу можна зробити висновок, що у вказаних вищих навчальних закладах, з точки зору студентів, існують необхідні педагогічні умови (контакт викладачів зі студентами, заохочення та підтримка викладачами творчості, ініціативності та активності студентів) для впровадження інтерактивних методів навчання. Однак результати опитування підтверджують, що кількість таких викладачів у вищих навчальних закладах коливається, у середньому, від 3 (34,1 % відповідей) до 7 (29,3 % відповідей). Враховуючи при цьому, що кількість фахових предметів становить понад 11 дисциплін (у середньому, 72,2 % відповідей), зауважуємо, що не всі викладачі циклу фахової підготовки організують діалогове навчання та застосовують «об'єкт-об'єктне» навчання.

Про це свідчать дані щодо кількості студентів, які вважають, що педагоги ставлять перед ними творчі завдання (ХГПА – 54,2 %, ХНПУ – 43,2 %, ХДАФК – 47,5 %), а також тих студентів, що вказують як спосіб організації занять – роботу в малих групах (лише від 41,4 до 45,6 %) та у формі навчальних ігор (від 33,6 % до 42,1 %). Також лише третина студентів (ХГПА – 40,7 %, ХНПУ – 31,2 %, ХДАФК – 30,7 %) вказує на те, що під час навчання їм задаються різноманітні соціальні проекти (публікації для засобів масової інформації, відеофільми, виставки тощо). Приблизно така ж кількість респондентів (ХГПА – 34,2 %, ХНПУ – 16,8 %, ХДАФК – 35,1 %) відмічає, що на заняттях вони обговорюють проблемні питання у вигляді таких ігор, як «ток-шоу», «симпозіум» або «конференція». Набагато менше студентів – майбутніх вчителів фізичної культури, відмічають, що на заняттях використовують такі інтерактивні методи, як «Дерево рішень», «Мозковий штурм» (ХГПА – 14,8 %, ХНПУ – 7,2 %, ХДАФК – 14,9 %). При цьому представлені вище інтерактивні методи застосовує від 1 (у середньому, 21,3 %) до 7 (у середньому, 23,1 %) викладачів. Проте кількість студентів, яким цікаві такі форми організації навчання, становить, у середньому, 68,5 %, тобто переважна більшість.

Аналіз таблиці також показав, що з низькою інтенсивністю під час викладання фахових предметів використовуються можливості такої форми навчання, як лекції, що проводяться запрошеним фахівцем-практиком. На це вказують 32,5 % студентів ХГПА, 32,8 % – ХНПУ та 41,3 % – ХДАФК. Також нерегулярно використовується форма освіти у вигляді навчальних екскурсій. Про існування такої форми знають лише 55,2 % респондентів, опитаних у ХГПА, 69,6 % – ХНПУ та 36 % – ХДАФК. Проте кількість респондентів, бажаючих слухати лекції спеціалістів-практиків та відвідувати фахові установи та організації, становить 3/4 від загальної кількості студентів. Так, у ХГПА – 75,7 %, у ХНПУ – 74,4 %, у ХДАФК – 72,8 %.

У цілому, проведений аналіз дозволив установити, що переважна більшість студентів бажають навчатися у системі суб'єкт-суб'єктного навчання. Так, таких студентів у ХГПА – 84,2 %, у ХНПУ – 85,6 %, у ХДАФК – 83,3 %.

**Передумови використання інтерактивних технологій у процесі підготовки вчителів
фізичної культури (з точки зору студентів)**

№	Напрямок опитування		ХГПА n=203	ХНПУ n=125	ХДАФК n=114
1	Кількість студентів, які вважають, що педагоги на заняттях ураховують їх точку зору		89,7	72,8	74,6
2	Кількість студентів, які вважають, що використовують під час навчання власний життєвий досвід		88,7	72	71,1
3	Кількість студентів, які вважають, що виявляють активність під час навчання		78,3	68,8	77,2
4	Кількість студентів, які вважають, що педагоги підтримують їх ініціативи та активність		81,3	71,2	78,9
5	Кількість студентів, які вважають, що педагоги заохочують їх до творчого вирішення поставлених навчальних цілей та завдань		69	60	70,2
6	Кількість фахових предметів, які студенти вивчають на курсі	5–7	6,4	1,6	6
		8–10	13,8	1,6	24,6
		11–13	17,2	40,8	29,8
		13–15	39,4	56	33,3
7	Кількість педагогів, на думку студентів, які сприяють активізації, ініціативності, творчості студентів, використанню їх життєвого досвіду	1–2	5,4	4,8	11,4
		3–4	21,7	36,8	43,9
		5–7	22,2	46,4	19,3
		8–10	22,2	7,2	11,4
		11–13	4,4	0	9,7
		13–15	16,7	0	1,8
8	Кількість студентів, які прагнуть, щоб на заняттях педагоги сприяли активізації, ініціативності, творчості студентів, використанню їх життєвого досвіду		84,2	85,6	83,3
9	Кількість студентів, які вважають, що педагоги ставлять перед ними творчі завдання		54,2	43,2	47,5
10	Кількість студентів, які вказують на те, що на заняттях вони працюють у малих групах		41,4	43,2	45,6
11	Кількість студентів, що вказують на те, що у процесі підготовки на заняттях використовують навчаючи ігри (ролеві ігри, імітації, ділові ігри й освітні ігри)		37	33,6	42,1
12	Кількість студентів, які вказують на те, що їм задаються соціальні проекти (публікації для газети ВНЗ, фільми, виставки, казки тощо)		40,7	31,2	30,7
13	Кількість студентів, які вказують на те, що на парах обговорюються дискусійні питання (наприклад, у формі ток-шоу, симпозиуми тощо)		34,2	16,8	35,1
14	Кількість студентів, які вказують на те, що під час навчання вони беруть участь у таких заходах, як «Дерево рішень», «Мозковий штурм» тощо		14,8	7,2	14,9
15	Кількість педагогів, на думку студентів, які використовують під час викладання вказані у пунктах 9–14 інтерактивні методи	1–2	20,7	5,6	37,7
		3–4	15,3	49,6	28,1
		5–7	25,6	26,1	17,5
		8–10	12,3	5,6	7,9
		11–13	4,9	0	0
		13–15	3,5	0	2,6

Продовження таблиці

№	Напрямок опитування	ХГПА n=203	ХНПУ n=125	ХДАФК n=114
16	Кількість студентів, які бажають, щоб на заняттях педагогами застосовувались указані у пунктах 9–14 інтерактивні методи	55,7	83,2	66,7
17	Кількість студентів, які вказують на те, що на лекції до них запрошуються фахівці з даної дисципліни	32,5	32,8	41,3
18	Кількість студентів, які вказують на те, що їм проводять навчаючи екскурсії	55,2	69,6	36
19	Кількість студентів, які прагнуть, щоб під час викладання фахових предметів використовувались вказані у пунктах 16–17 інтерактивні форми	75,7	74,4	72,8

Висновки. У результаті проведеного під час дослідження соціологічного опитування серед студентів – майбутніх вчителів фізичної культури, виявлено, що у вищих навчальних закладах педагогічного спрямування існують соціально-педагогічні передумови для впровадження інтерактивних форм навчання. Переважна більшість студентів бажає брати участь у такій навчальній роботі, яка забезпечить, на нашу

думку, активізацію пізнавального процесу.

Перспективи подальших досліджень. Подальшого вивчення потребують можливості застосування інтерактивних технологій у загальноосвітніх навчальних закладах на уроках фізичної культури, а також методика фахової підготовки майбутніх вчителів до їх впровадження.

Література:

1. Беспалько В. П. Систематическое обеспечение учебно-воспитательного процесса подготовки специалистов : [учеб.-метод. пособие] / В. Беспалько, Ю. Татур. – М. : Высшая школа, 1989. – 144 с.
2. Давыдов В. В. Теория развивающего обучения / В. В. Давыдов. – М. : ИНТОР, 1996. – 544 с.
3. Загвязинский В. И. Теория обучения: Современная интерпретация : [учебное пособие для вузов] / В. И. Загвязинский. – М. : Академия, 2006. – 3-е изд., испр. – 192 с.
4. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании : [Электронный ресурс] / И. А. Зимняя. – Режим доступа : <http://www.koob.ru/zimnjaja/#books>.
5. Краевский В. В. Основы обучения: Дидактика и методика : [учеб. пособие для студ. вузов] / В. В. Краевский, А. В. Хуторской. – М. : Академия, 2007. – 352 с.
6. Михайличенко О. В. Методика преподавания общественных дисциплин в высшей школе : [учебное пособие] / О. В. Михайличенко. – Сумы : СумДПУ, 2009. – 122 с.
7. Чепель Т. Л. Интерактивные методы в высшем педагогическом образовании как условие его интенсификации : [Электронный ресурс] / Т. Л. Чепель, Т. Д. Яковенко. – Режим доступа : <http://www.concord.websib.ru/page.php?article=88&item=2>.